

Avoin työvoimapolitiikan tutkimus- ja asiantuntijaseminaari

Sessio I – Työmarkkinoiden reunamilla
Pj: Satu Pyöriä

12.12. Työmarkkinoiden reunamilla –
Työvoimapolitiikan tutkija- ja asiantuntijaseminaari

Tässä diasarjassa seuraavien esitysten diat

Hilla Iivari, Leevi Närvänen, Sini Lumiainen, Varpu Nummelin, Tampereen yliopisto: *Haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuva rekrytointisyrjintä*

Inka Koskela, Työterveyslaitos: *Matalan kynnyksen keikkatyö ratkaisuna hoivakotien työvoimapulaan ja polkuna työhön?*

Suvi Karhu & Kimmo Kari, Tampereen yliopisto/KEHA-keskus: *Saatavuusharkinta ja vaihtoehtoiset työvoiman maahanmuuton sääntelyn keinot*

Elli Chazal Martin, Saija Glader, Aleksi Lahdensuu, Silja Liski ja Lari Puumalainen, Tampereen yliopisto: *Mikä on ammatillisen aikuiskoulutuksen rooli työikäisen työvoiman kouluttajana?*

Marianne Keyriläinen, Työ- ja elinkeinoministeriö: *Vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllisyys ja sen mittaamisen haasteet*

Lauri Friman, Laura Rinkineva, Piritta Kangas, Rony Kaiskola, Katariina Laitakari, Tampereen yliopisto: *Palkkatyö parasta sosiaaliturvaa? Työmarkkinoiden muutosten, työvoiman käytön ja sosiaalipoliittisten ratkaisujen vaikutukset työssäkäyvien köyhyysriskiin Suomessa*

Jouko Kajanoja, Helsingin yliopisto: *Työtakuu*

HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVIIN RYHMIIN KOHDISTUVA REKRYTOINTISYRJINTÄ

Hilla Iivari, Sini Lumainen,
Varpu Nummelin, Leevi Närvänen

TAUSTOITUS

- Haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt eivät määritelmällisesti omaa ollenkaan tai omaavat heikon kontaktin työmarkkinoihin, mikä asettaa heidät syrjäytymisen vaaraan
 - Usein yksi tai useampi este työllistymiselle, jonka lisäksi usein puuttuu viimeaikainen työkokemus
 - Kasvattaa rekrytointisyrjinnän kohtaamisen riskiä
- Työllistymistä vaikeuttavat tekijät (esteet) ovat monenlaisia ja kytköksissä toisiinsa: yksilön ominaisuuksiin, julkisiin palveluihin, taloudellisiin kannustimiin sekä työnantajiin ja työmarkkinarakenteisiin liittyviä tekijöitä
- Lähde: (Højbjerg ym. 2025)

ASETELMA

- Miten erilaiset syrjivät käytännöt ja rakenteet vaikuttavat erilaisiin haavoittuvaisissa asemissa oleviin ryhmiin?
- Tässä esitelmässä keskitymme rekrytointisyrjinnän eri muotoihin ja niitä yhdistäviin tekijöihin
- Keskitymme seuraaviin haavoittuvassa asemassa oleviin työnhakijaryhmiin: vammaisiin, maahanmuuttajataustaisiin, iäkkäisiin sekä transihmisiin
- Pohjaamme havaintomme neljään tieteelliseen artikkeliin sekä yhteen raporttiin.

YHDENVERTAISUUSLAKISÄÄDÄNTÖJEN VAIKUTUS VAMMAISTEN ELÄMÄÄN

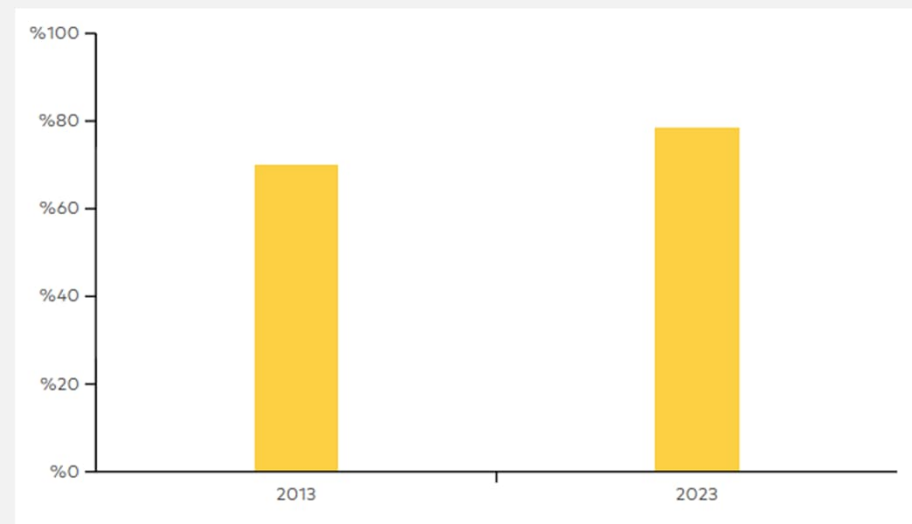
- Yhdenvertaisuuslait eivät merkittävästi paranna vammaisten onnellisuutta, työllistymistä, tai palkkaa – nimenomaan vammaisten yhdenvertaisuutta edistävillä lakisääteillä ei suurempaa vaikutusta (Gugushvili ym., 2025)
 - Lakimuutokset eivät yksinään luo merkittävää sosiaalista muutosta
 - Pohjoismaissa lakisäateet eivät riitä epäoikeudenmukaisuuden ja vammaisten eriarvoisen aseman korjaamiseen
- Proaktiiviseen esteettömyyteen pyrkiminen, ja vammaisjärjestöjen kanssa yhdessä työskentely ovat tehokkaimmat keinot parantaa vammaisten työllistymistä (Gugushvili ym., 2025; Højbjerg ym., 2025.)

MAAHAN-
MUUTTAJA-
TAUSTAISTEN
KOHTAAMA
REKRYTOINTI-
SYRJINTÄ SEKÄ
TYÖLLISTYMISEN
HAASTEET

- Ristiriita: maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osaamisen oletetaan soveltuvan vain matalapalkkaisille aloille, joille paikallinen työvoima ei halua tai riitä → todellisuudessa osaaminen voi olla huomattavasti korkeampaa (Haapakari ym. 2025, 8–9)
- Kehä: maahanmuuttajataustaiset uskovat voivansa työllistyä ja soveltua vain matalapalkka-aloille → työnhaku kohdistuu rajatusti vain tietyille aloille (Haapakari ym. 2025, 6)
- Sosiaalisesti yhteensopiva ≠ samanlainen (Højbjerg ym. 2025)
- Avainasemassa ”todelliset työolot todellisessa työpaikassa todellisella palkalla” (Højbjerg ym. 2025)

IKÄÄNTYMISEEN LIITTYVÄT SOSIAALISET KONSTRUKTIOT LUOVAT SYRJIVÄ RAKENTEITA

- Ikääntyminen nähdään työntekijää rajoittavana (Previtali ym. 2020, 105)
- Käsitys normatiivisesta elämänkulusta hankaloittaa työllistymistä
 - Ikääntyminen nähdään negatiivisesti, kun ikäryhmään liitettyä uran progressiivista kehitystä ei tapahdukaan (Previtali ym. 2020, 105)
- Ongelmana ikääntyvien työnhakijoiden erottelu omaksi ryhmäkseen
 - Syrjinnän ehkäisemiseksi kehitetyt toimenpiteet erottelevat ikääntyneitä työntekijöitä muista ja saattavat korostaa tietyn ikäisiin liitettyjä negatiivisia piirteitä ja yksinkertaistaa muuten moninaista joukkoa ihmisiä (Previtali ym. 2020, 104 & 107)

55-64 –vuotiaiden työhönoosallistumisaste on kasvanut Pohjoismaissa viimeisen 10 vuoden aikana.

(Højbjerg ym. 2025)

TRANSIHMISTEN KOKEMA SYRJINTÄ REKRYTOITAESSA

- Lähtökohtana Ruotsalainen kvantitatiivinen tutkimus v. 2020
- Hypoteesina, että yhteiskunnallinen trans- & homofobia vaikuttaa negatiivisesti transihmisten rekrytointimahdollisuuksiin.
- Tutkimuksen perusteella hypoteesi pitää, 34,0%vs. 40,3% hakijoiden välinen ero rekrytointitilanteen positiivisissa kokemuksissa.
- Miesvaltaisilla aloilla cis-mieshakijat vastaanottivat positiivisinta palautetta työnantajalta, transnaiset vähiten. (Granberg ym. 2020)
- Jatkotutkimuksellisesti kiinnostavaa on tuoreemman datan lisäksi muiden koulutusasteiden tutkiminen, sekä queer-ajan vaikutus rekrytoimattomuuteen.

YHTEENVETO

- Yhteiskunnallinen asenteenmuutos sekä informaation ja tukijärjestöjen esille nostaminen on yksi merkittävä tapa korjata työllistymisessä esiintyvää eriarvoisuutta
- Tehokas integroituminen työmarkkinoille edellyttää myös työnantajien aktiivista osallistumista
- Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden motivaatio ja tahdonvoima heikkenevät, jos he kokevat, että he eivät voi itse vaikuttaa omaan tilanteeseensa
- Haavoittuvaisessa asemassa olevat työnhakijaryhmät kohtaavat usein monia eri työllistymistä vaikeuttavia tekijöitä eivätkä nykyiset keinot onnistu tunnistamaan niiden laajuutta ja päällekkäisyyttä tarpeeksi tehokkaasti → kokonaisvaltaisemmille ratkaisuille on tarvetta
- Lähde: (Højbjerg ym. 2025)

YHTEISKUNNALLISET JOHTOPÄÄTÖKSET

- Rekrytoinnissa avainasemassa pitäisi olla osaaminen, taidot ja kokemus; ei ulkoiset tai luonteeseen liittyvät ominaisuudet
- Anonyymi rekrytointiprosessi ratkaisuna?
- Rekrytointiprosessiin liittyviä esteitä on monenlaisia, joten ratkaisujen täytyy ottaa huomioon näiden esteiden moninaisuus
- Kokonaisvaltainen ohjelma, jossa huomioidaan kaikki haavoittuvassa asemassa olevan henkilön kohtaamat erilaiset esteet; esteiden poistaminen peräkkäin vai samanaikaisesti (Højbjerg ym. 2025)

LÄHTEET

- Granberg, Mark, Per A. Andersson ja Ali Ahmed. 2020. "Hiring discrimination against transgender people: evidence from a field experiment." *Labour Economics* (65).
<https://doi.org/10.1016/j.labeco.2020.101860>
- Gugushvili, Alexi, Jan Grue ja Jon Erik Finnvoid. 2025. "The effect of anti-discrimination legislation on individuals with disabilities in Nordic countries." *Social Science & Medicine* (383).
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2025.118469>
- Haapakari, Arja, Tuija Koivunen, Pasi Pyöriä ja Heidi Lehtovaara. 2025. "Rekrytointi työvoimapula-aloilla ja maahanmuuttajataustaiset työnhakijoina." *Janus* 33 (1).
<https://doi.org/10.30668/janus.141851>
- Højbjerg, Andreas ja muut. 2025. "Increasing employment among vulnerable groups." Pohjoismaiden ministerineuvosto (5).
<https://pub.norden.org/temanord2025-533/index.html>, luettu 29. lokakuuta
- Previtali, F., Keskinen, K., Niska, M., & Nikander, P. 2022. Ageism in Working Life: A Scoping Review on Discursive Approaches. *The Gerontologist*, 62(2), e97–e111.
<https://doi.org/10.1093/geront/gnaa119>

Työterveyslaitos

Matalan kynnyksen keikat polkuina hoiva-alan töihin

Inka Koskela

12.12.2025 Työmarkkinoiden reunamilla –
Työvoimapolitiikan tutkija- ja asiantuntijaseminaari

**Euroopan unionin
rahoittama**

Matalan kynnyksen tehtäviä hävinnyt
työorganisaatioista.

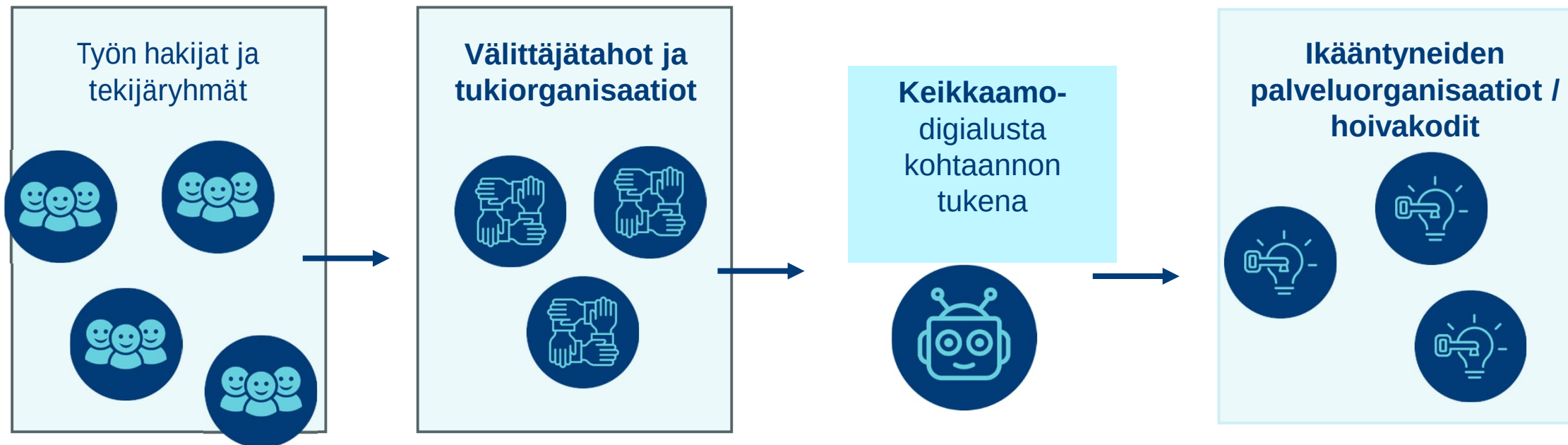
—

Voisivatko digialustat tarjota nuorille
tai täsmätyökykyisille väyliä työhön?

-

Ja samalla helpottaa ikääntyneiden
palveluiden tekijäpulaa?

Kehittämisen asetelma

Hyviä työpaikkoja monenlaisille tekijöille vastuullisesti digialustojen käyttöä ja yhteistä osaamista kehittäen.

TEOS-hankkeen tavoitteet

1. Luomme matalan kynnyksen keikkamahdollisuuksia ikääntyneiden palveluihin.
2. Tunnistamme ja muotoilemme uusia työtehtäviä.
3. Kehitämme vastuullisuutta, yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä.
4. Rakennamme digitaalisen työnvälitysalustan, joka parantaa tehtävien ja työntekijöiden kohtaantoa.
5. Tuemme kohtaannon alueellista verkostoitumista.
6. Edistämme ikääntyneiden palvelujen mainetta.

Tuloksia

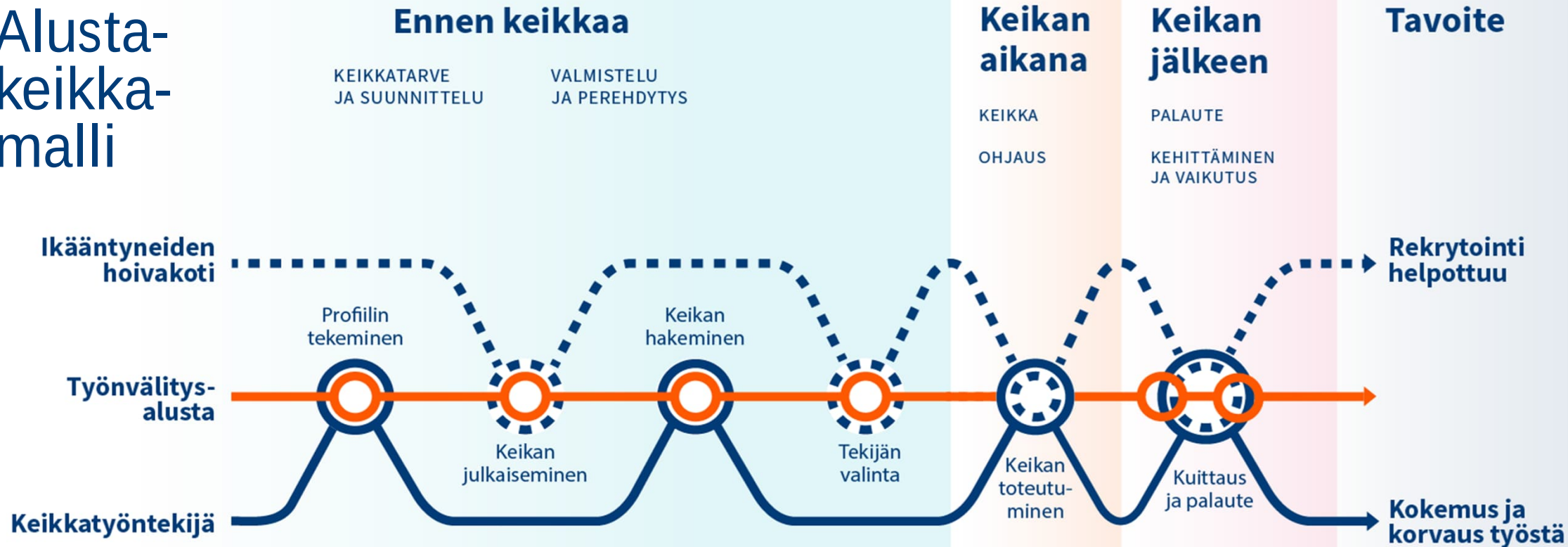
1. Työnmuotoilun prosessiin osallistui 6 hoivakotia henkilöstöineen.
2. Keikkakokeiluja tehtiin 4 hoivakodissa (Weiste ym. 2025, Launonen ym., 2025). Lisäksi syntyi kymmenittäin uusia keikkaideoita toteutettavaksi jatkossa.
3. Keikkojen välitykseen rakennettiin Keikkaamo-niminen digialusta yhteistyössä Work Pilots'in kanssa.
4. Luotiin alueellista yhteistyötä hoivakotien, keikkatyöntekijöiden, oppilaitosten sekä työnvälityksen -ja työllistymisen tuen organisaatioiden kesken (Weiste ym. 2025).

TEOS-hankkeen aikana toteutuneet keikkakokeilut

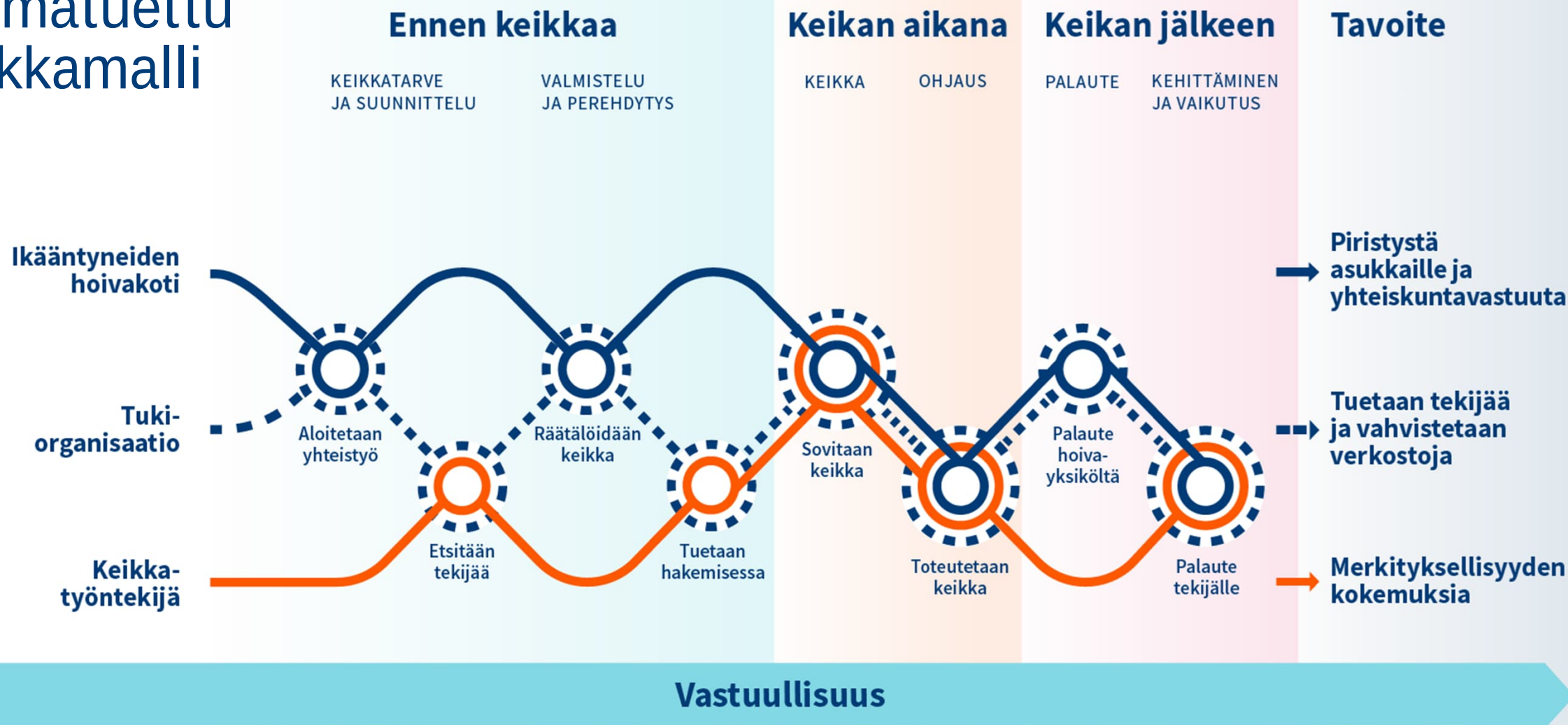
- 59 toteutunutta keikkaa - keikoilla 28 eri tekijää (1-4 keikkaa / tekijä)
- Tekijät pääosin koululaisia ja opiskelijoita, hoiva-alan koulutusohjelmiin osallistujia tai tukiorganisaatioiden kautta työllistyneitä
- Toteutuksessa mukana oppilaitoksia ja työllistymisen tuen organisaatioita.
- Keikkatehtävissä pääpaino ”virkistystehtävissä”: ulkoiluapu, leivonta, kauneudenhoitotuokio, askartelu, juhlissa ja tapahtumissa avustaminen.
- Lisäksi mm. kausikoristelu, keittiö- ja kodinhoitoapu, varaston purku

Alusta- keikka- malli

Täsmätuettu keikkamalli

Millä edellytyksillä matalan kynnyksen keikkatyö voisi toimia jatkossa?

Hoivakodit

- Aikaa ja vastuuhenkilöt työn muotoiluun, keikkatehtävien tunnistamiseen ja digialustan käyttöönottoon
- Rahaa keikkojen toteuttamiseen

Tekijät

- (... ilman taustaorganisaatiota) Taustatyötä ja itseopiskelua, oman osaamisen sanoittamista, koko keikkaprosessin itsenäistä hallintaa
- (... joilla taustaorganisaatio tukena) Kiinnostuksen ja motivaation osoittaminen hoiva-alan töihin, keikkatehtävissä hyödynnettävää erityisosaamista, oman työkyvyn arviointia

Tukiorganisaatiot

- Valmiutta etsiä kumppanityöpaikkoja omalta alueelta ja ottaa digialusta käyttöön
- Aikaa ja osaamista tukea hoivakoteja ja keikkatyöntekijöitä keikkatoiminnassa ja digialustan käytössä
- Digitaalisen alustan ylläpito

Palvelujärjestelmä

- Koordinoiva toimija edistämään matalan kynnyksen kohtaantoa työnantajien ja täsmätyökykyisten välillä
- Kannustinloukkujen ja etuisuusansojen purkaminen

Työterveyslaitos

Kiitos!

 HYVÄÄ
TYÖPÄIVÄÄ!

Tukea matalan kynnyksen
keikkatyöhön
hoivapalveluissa |
Työterveyslaitos

Saatavuusharkinta ja vaihtoehtoiset työvoiman maahanmuuton sääntelyn keinot

Työmarkkinoiden reunamilla –seminaari 12.12.2025

Suvi Karhu, väitöskirjatutkija Tampereen yliopisto

suvi.karhu@tuni.fi

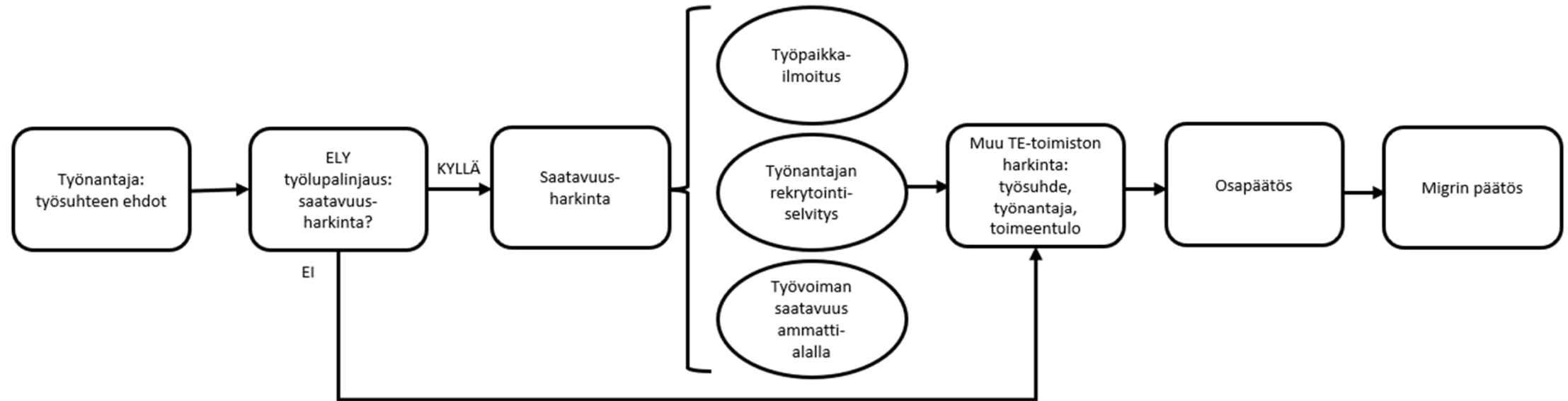
Kimmo Kari, tutkija KEHA-keskus

kimmo.kari@keha.fi

Saatavuusharkinta

- **Mitä:** Työntekijän oleskelulupa myönnetään vain, jos paikallisen työvoiman saatavuus on vaikeutunut
- **Miksi:** Ulkomaisen työvoiman ei haluta kilpailevan paikallisen työvoiman kanssa
- **Ketä koskee:** Muut kuin EU/ETA –kansalaiset; pääosin vähän osaamista vaativat matalapalkka-alat
- **Ongelmat:** Ohjaa ulkomaista työvoimaa tietynlaisille aloille, hidastaa ja hankaloittaa ulkomaalaisen työntekijän palkkaamista, hallinnon ennakoimattomuus ja läpinäkyvyyden puute → muutosten tarve tiedostettu

Työntekijän oleskelulupaprosessi (TE-toimiston osapäätös poistui 2025)

Toimiiko saatavuusharkinta?

Rekisteriaineisto: TE-toimiston osapäätökset 2019-2023, ensimmäistä työntekijän oleskelulupaa koskevat hakemukset (n=35 340)

1. Hakemukset painottuvat siivous-, ravintola-, hoiva-, rakennus-, ja metallialalle: myönteisiä kaikkiaan 86 % → työntekijän oleskelulupia myönnettiin myös ammattialoille, joille olisi ollut saatavilla paikallista työvoimaa
2. Saatavuusharkinnan merkitys vähäinen:
 - 71 % osapäätöksistä tehtiin ammattialoille, jotka oli vapautettu saatavuusharkinnasta ELY-keskuksen linjauksilla
 - Silloinkin kun saatavuusharkinta suoritettiin, 79 % myönteisiä
 - Kielteisistä vain 27 %:ssa perusteena saatavuusharkinta
3. Kielteisiä osapäätöksiä ei ole tehty todennäköisemmin ammattialoille, joilla paikallista työvoimaa on enemmän saatavilla

ELY-keskusten työlupalinjaukset

- Linjauksilla on yhdenmukainen rakenne, mutta tilastojen tulkinta ja kohtaannon arvioinnin kriteeristöt vaihtelevat alueittain ja toimijoittain.
- Sidosryhmien kokoonpano ja aktiivisuus vaihtelevat alueittain.
- Linjausten eroja selitetään usein alueellisten erityispiirteiden huomioinnilla.
- Vaikeutuneelle saatavuudelle ei ole vakiintunutta määritelmää, vaan se toimii tulkintakehyksenä.
- Työmarkkinajärjestöillä on rooli erityisesti tilastollisen tiedon tulkitsijana.

Nykyinen järjestelmä: johtopäätöksiä ja kehittämisehdotuksia

- ELY-keskusten linjaukset vaihtelevia, mutta niillä on ollut paljon painoarvoa: hakemukset painottuvat Uudellemaalle, työnteko-oikeus koko maassa → onko alueellinen harkinta perusteltua?
- Pitäisikö harkinnan perustua johdonmukaisemmin tilastoihin (ELY-keskusten alueellisen harkinnan ja työnantajan selvitykseen perustuvan tapauskohtaisen harkinnan sijaan)?
 - Työvoimabarometri: selkeys ja automatisoinnin mahdollisuus, toisaalta tilastoinnin haasteet ja tulkinnallisuus + ammattialaluokituksen kapeus
 - Kun työnantaja on ilmoittanut työpaikan avoimeksi ja toimittanut rekrytointiselvityksen, lupa on yleensä myönnetty: onko tarpeen?
- Työvoiman saatavuudesta riippumatta työvoiman maahanmuuttoa on tietyillä aloilla rajoitettu ja toisilla ei: listaus ammattialoista, joihin ulkomaista työvoimaa halutaan, toisaalta vaihtoehtona negatiiviset linjaukset

Vaihtoehtoja?

- Pisteytysmalli: läpinäkyvät kriteerit, vähemmän rajoituksia oleskeluluvan myöntämisen jälkeen → sopiiko Suomeen, työllistyvätkö ulkomaalaiset osaamistaan vastaaviin töihin?
- Palkkaraja: rajan määrittely ja valvonta?
- Ruotsin malli: valta työnantajilla, sääntely vähäistä → kritiikki
- Joku muu, mikä? Pisteytysmalli, jossa tarkasteltaisiin työmarkkinoita, työsuhteen ehtoja ja työnantajia?

→ Ongelmatonta ratkaisua ei ole, mutta vaihtoehtoja pitäisi tarkastella nykyistä ennakkoluulottomammin

Ammatillisen aikuiskoulutuksen rooli työmarkkinoiden reunamilla oleville

**Elli Chazalmartin, Saija Glader, Aleksi
Lahdensuu, Silja Liski ja Lari Puumalainen**

Mitä on ammatillinen aikuiskoulutus?

- Ammatillisen aikuiskoulutuksen määritelmä: Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitamme tässä esityksessä ei-oppivelvollisille (yli 18vuotiaille) aikuisille suunnattua koulutusta, joka järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa.
- Ammatillisen aikuiskoulutuksen tavoitteena on mahdollistaa väestön osaamisen päivittäminen ja uusien taitojen hankkiminen säännöllisesti koko työuran ajan, mikä parantaa yksilöiden työmarkkinanäkymiä ja kasvattaa Suomen talouden kilpailukykyä (OECD 2020).
- Aikuiskoulutuksen rahoitus Suomessa on pääosin julkista valtion toimiessa keskeisenä rahoittajana (OECD 2020).

Mitä on ammatillinen aikuiskoulutus?

- Toisen asteen opiskelijoista 46 % aikuisopiskelijoita (25 vuotta täyttäneet) (Amisbarometri 2019 ja 2022).
- Yleisimmät syyt hakeutua ammatilliseen aikuiskoulutukseen alanvaihto, työttömyys ja osaamisen kehittyminen (Amisbarometri 2019 ja 2022).
- Yleisin suoritettu tutkintotyyppi on ammatillinen perustutkinto (Vipunen).
- Vieraskielisten osuus opiskelijoissa on kasvanut, samoin erityisen tuen tarve on lisääntynyt (AMKE ry 2024 & 2025).

Menetelmä

Tutkimuskysymykset

- 1) Mikä aikuiskoulutuksen rooli on työmarkkinoiden reunamilla oleville?
- 2) Miten aikuiskoulutus tulisi järjestää, jotta se tavoittaa heidät ja vastaa heidän tarpeisiinsa?

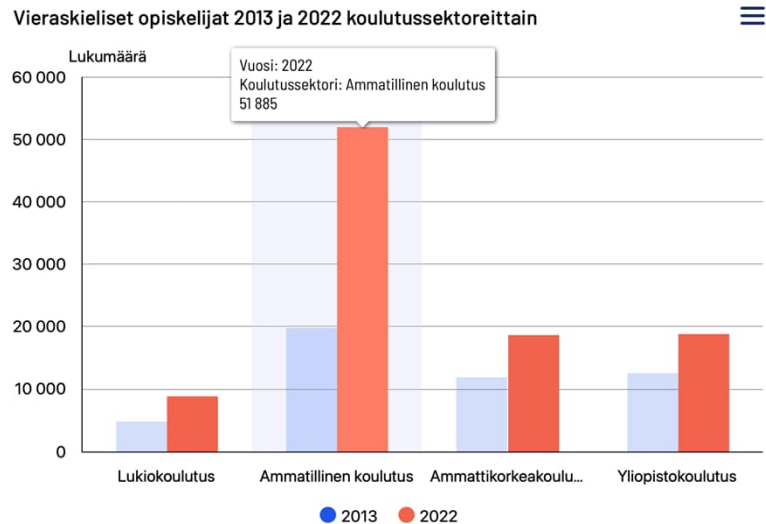
Menetelmä

Kirjallisuuskatsaus seuraavasta tutkimuskirjallisuudesta.

Kirjallisuus

- Björk-Åman, C. & Ström, K. (2022). Between structure and individual needs: a discourse-analytic study of support and guidance for students with special needs in Finnish vocational education and training
- Järvensivu, A., Vuorento, M. & Ryky, P. (2025). Aikuiskoulutukseen osallistumisen esteet koulutukseen osallistumisen monitasomallin valossa. *Aikuiskasvatus* 3/2025.
- Morrice, L., Shan, H., & Sprung, A. (2017). Migration, adult education and learning. *Studies in the Education of Adults*, 49(2), 129–135.
- Toiviainen, H., Kersh, N., & Hyytiä, J. (2019). Understanding vulnerability and encouraging young adults to become active citizens through education: the role of adult education professionals. *Journal of Adult and Continuing Education* 25(1), 45-64.
- Virtanen, M., Aaltonen, M., Tyni, S. & Kivivuori, J. (2020). Vankilakoulutuksen vaikutus uusintarikollisuuteen ja vapautumisen jälkeiseen työssäkäyntiin. *Edilex*, 2020(3).

Morrice, L., Shan, H., & Sprung, A. (2017). Migration, adult education and learning.

Vieraskieliset opiskelijat ammatillisessa koulutuksessa 2022 lukumäärä 51 885

- Maahanmuutolle on monia syitä:
esim. sukulaisuus, koulutus, työmahdollisuudet ja humanitääriset syyt. Muuttoliike voi olla vapaaehtoista tai se voi olla pakollista:
esim. se voi perustua vainoa pakenemiseen, ilmastonmuutokseen, sotaan tai köyhyyteen
- Artikkelissa korostetaan, että valtion rahoittama maahanmuuttajien koulutus usein rajoittuu vain kieleen, kulttuuriin ja työvalmiuksien opetukseen
- Aikuiskoulutus voi eriarvoistaa maahanmuuttajien asemaa, jos aikuiskoulutus suunnitellaan esimerkiksi vain maahanmuuttajille, jotka ovat juuri muuttaneet uuteen maahan, eikä yhtälailla niille, joilla on jo tuntemusta uudesta kulttuurista ja kielestä
- Artikkelit tuo esiin, että oppiminen tulisi olla molemmiin puoliin: myös vastaanottava maa aktiivisesti pyrkii oppimaan, ymmärtämään ja hyväksymään

Björk-Åman, C. & Ström, K. (2022). Between structure and individual needs: a discourse-analytic study of support and guidance for students with special needs in Finnish vocational education and training

- Ammattikoulutus tärkeä työvoimantuottaja, mutta myös yhteenkuuluvuuden edistäjä ja syrjäytymisen estäjä
- NPM – new public management
 - o Ajatus julkisten palveluiden järjestämisestä ottamalla mallia yksityisestä sektorista – tarkoitus tehostaa
- Erityistuen tarpeellisuus korostunut viime vuosina
 - o enemmän oppilaita joilla tarvetta erityisohjaukselle
 - o Tukea tarvitsevat erityisen haavoittuvaisessa asemassa
- NPM:n mukainen ammattikoulutuksen uudistus voimaan 2018
 - o Vähemmän resursseja käytössä ja uusi rakenne joka kompensoi resurssipulaa
 - o Siirtyminen erityisopetuksesta erityistukeen – vastuu erityisjärjestelyistä siirtyy opettajalle joka vastaa erityisjärjestelyistä
- Henkilökunnan haastatteluista muodostuu kolme diskurssia:
- Tukitoimet
 - o Opettajat eivät enää vastuussa omien oppilaidensa erityisjärjestelyistä
 - o Delegointi helpottaa opettajien työkuormaa, mutta osaa turhauttaa ettei omia oppilaitaan saa auttaa
 - o Tukitoimet ylhäältä alaspäin saneltuja.
- Rakenteen hajoaminen
 - o Vastuu katoaa opettajilta eikä rakenne ole itsessään riittävä tuki oppilaille
 - o Suunnitelmia tehdään, mutta niiden täytäntöönpano uupuu resurssien puuttuessa, eivätkä kaikki saa apua
- Dialogi sillanrakentajana
 - o Henkilökohtaiset keskustelut edesauttavat oppilaan tukemista. Oppilasta auttavat luottamuksen, vuoropuhelu ja yhteinen konsensus
 - o Kirjoittajat – nykyisen rakennetta painottavan mallin sijaan pitäisi keskittyä luomaan oppilaita tukeva ympäristö, jossa keskeistä on oppilaan ja henkilökunnan välinen suhde

**Virtanen, M., Aaltonen, M., Tyni, S. & Kivivuori, J. (2020).
Vankilakoulutuksen vaikutus uusintarikollisuuteen ja vapautumisen jälkeiseen työssäkäyntiin.**

- Vankilakoulutus aikuiskoulutuksen muotona

- Suomessa vangeille tarjotaan mahdollisuus ilmaiseen koulutukseen sosiaalisen integraation edistämiseksi
- 63% suoritetuista tutkinnoista ammatillisia, vain 13% ylioppilastutkintoja
- Tutkintojen pitkän keston sekä vangeilla yleisempien oppimisvaikeuksien takia vain pieni osa suorittaa tutkinnon loppuun (65kpl v. 2017)
- Toisen asteen tutkinnon vankilassa suorittaneista 31,4% työssä / opiskelemassa vuosi vapautumisen jälkeen, verrokki 20,4%
- Vankilakoulutus tarjoaa merkittävästi paremman mahdollisuuden sosiaaliseen integraatioon.

Toiviainen, H., Kersh, N., & Hyytiä, J. (2019). Understanding vulnerability and encouraging young adults to become active citizens through education: the role of adult education professionals

Empiiriset tapaukset: English for Speakers of Other Languages (ESOL) -ohjelmat Isossa-Britanniassa ja muodollinen ammatillinen koulutus vankila-aikana Suomessa

Active participatory citizenship:

sosiokulttuurinen (1), sosioekonominen (2) ja poliittinen (3) ulottuvuus

Miten voidaan edistää?

1. Viestintätaitojen ja yhteiskunnassa toimimisen edellytysten kehittäminen
2. Kietoutuu yhteen henkilökohtaisten tavoitteiden ja identiteetin, itseluottamuksen ja itseohjautuvuuden kanssa
3. Keskeisten termien opettaminen, voimaannuttaminen ja arjen haasteissa tukeminen

- Tavoite sisältyy koulutukseen epäsuorasti
 - **Aikuiskasvattajien välittäjärooli:** aktiivisen osallistuvan kansalaisuuden ulottuvuudet liitetään opiskeluihin opiskelijoille henkilökohtaisesti merkityksellisellä tavalla
 - Aikuiskasvattajien moninainen rooli: mentori, lisätuki, sosiaalityöntekijä
- Näkyvien ja piilevien haavoittuvuustekijöiden tunnistaminen
 - Nuorten moninaisuuden tunnistaminen
- Aikuiskasvattajien välittäjärooli tulisi tunnistaa paremmin päätöksenteossa ja koulutuksen suunnittelussa

Järvensivu, A., Vuorento, M. & Ryky, P. (2025). Aikuiskoulutukseen osallistumisen esteet koulutukseen osallistumisen monitasomallin valossa.

Mikrotaso (yksilö):

Epätietoisuus opintovalinnoista, terveydelliset syyt, oppimisvaikeudet.
Kielteiset koulukokemukset, motivaation puute.
Tiedon puute ohjaus- ja tukimahdollisuuksista.

Mesotaso (työpaikka):

Työnantajan asenteet ja tuottavuusnäkökulmat.
Pelko työntekijän menettämisestä.
Koulutuksen kokeminen irrallisena työstä.

Makrotaso (järjestelmä):

Jäykät rakenteet ja koulutusjärjestelmän etäisyys arjen tarpeista.
Myös kielellinen etäisyys ja byrokratia voi muodostaa esteen.

Esteiden dynamiikka:

Esteet kasautuvat ja vahvistavat toisiaan.
Kasaantuvat herkästi vähän kouluttautuneille ja haavoittuvassa asemassa oleville.

Aikuiskoulutukseen osallistumisen esteitä voidaan vähentää varmistamalla jatkuva ja helposti saavutettava ohjaus, joustavoittamalla koulutuspolkuja ja käytäntöjä, lisäämällä työnantajien koulutustietoisuutta sekä tarjoamalla aikuisille yksilöllistä tukea.

Yhteenveto ja loppupäätelmä

- Aikuiskoulutuksella pystytään edistämään sosiaalista integraatiota, osallisuutta ja työllistymistä.
- Ammatillinen koulutus on hyvä työkalu edistämään haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kiinnittymistä yhteiskuntaan ja työelämään.
- Ammattikoulutuksella on työllistävän vaikutuksen lisäksi myös sosiaalinen ja inhimillinen arvo opiskelijoille. Koulutusta järjestettäessä ei voida sivuuttaa opiskelijoiden ja opettajien välistä suhdetta, eikä sivuuttaa koulutuksen inhimillistä arvoa sen tehostamiseksi.
- Resursseja ei voi pienentää loputtomasti. Jotta oikeaa tukea voidaan antaa, siihen täytyy olla riittävät resurssit. Ammatillisesta koulutuksesta leikkaaminen näkyy esimerkiksi erityistarpeiden huomioimisen heikkenemisessä.
- Koulutukseen osallistumisen esteitä tulisi tarkastella ja purkaa, jotta myös heikommassa asemassa olevat aikuiset saadaan kouluttautumaan ja sitä kautta vahvemmin kiinni työelämään.

Lähteet

- AMKE ry. (2024). Vieraskieliset opiskelijat ammatillisessa koulutuksessa 2012–2024. https://www.amke.fi/media/grafiikka/2024/vieraskieliset_2.pdf
- AMKE ry. (2025). Erityisen tuen opiskelijat 2024. <https://www.amke.fi/media/grafiikka/2025/erityisen-tuen-opiskelijat2024.pdf>
- Björk-Åman, C., & Ström, K. (2024). Between structure and individual needs: a discourse-analytic study of support and guidance for students with special needs in Finnish vocational education and training. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 68(2), 260–272. <https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2127875>
- Järvensivu, A., Vuorento, M. & Ryky, P. (2025). Aikuiskoulutukseen osallistumisen esteet koulutukseen osallistumisen monitasomallin valossa. *Aikuiskasvatus*, 3/2025. <https://doi.org/10.33336/aik.149525>
- Morrice, L., Shan, H., & Sprung, A. (2017). Migration, adult education and learning. *Studies in the Education of Adults*, 49(2), 129–135. <https://doi.org/10.1080/02660830.2018.1470280>
- Murto, V. & Jänkälä, J-P. (2023). Amisbarometri toisen asteen ammatillisten aikuisopiskelijoiden kuvaajana. *Aikuiskasvatus*, 3/2023. <https://doi.org/10.33336/aik.130395>
- OECD (2020), Continuous Learning in Working Life in Finland, Getting Skills Right, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/2ffcfe6-en>
- Sasu, T. & Blomster, P. (2012). Vähentävätkö vankitoiminnot uusintarikollisuutta? *Yhteiskuntapolitiikka*, 77(6), 621–639.
- Toiviainen, H., Kersh, N., & Hyytiä, J. (2019). Understanding vulnerability and encouraging young adults to become active citizens through education: the role of adult education professionals. *Journal of Adult and Continuing Education* 25(1), 45-64. <https://doi.org/10.1177/1477971419826116>
- Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. <https://vipunen.fi/fi-fi>
- Virtanen, M., Aaltonen, M., Tyni, S. & Kivivuori, J. (2020). Vankilakoulutuksen vaikutus uusintarikollisuuteen ja vapautumisen jälkeiseen työssäkäyntiin. *Edilex*, 2020(3).

Toimintakyvyn rajoitteet, työllisyys ja mittaaminen

Marianne Keyriläinen, erityisasiantuntija, Työpolitiikka

Työvoimapolitiikan tutkimus- ja asiantuntijaseminaari, 12.12.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Johdantoa

- Toimintakykyrajoitteita omaavien henkilöiden työllisyyden edistäminen on ollut eri hallitusten agendoilla jo vuosikymmeniä.
- Harri Holkerin hallituksen ohjelmassa vuodelta 1987 todetaan, että *"Vaikeasti työllistettävien, vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien tukityöllistämisellä sekä muilla toimenpiteillä kuten kuntoutuksella tähdätään ennen muuta näiden henkilöiden työnsaantimahdollisuuksien parantamiseen avoimilla työmarkkinoilla"*.
- Työllisyyden edistämisen tavoitteena on ollut niin hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen varmistaminen kuin yhteiskunnan inklusion edistäminen.

Artikkelin taustaa

- Vaikka toimintakykyrajoitteita omaavien henkilöiden työllisyyttä on jo vuosikymmeniä pyritty edistämään, tilastotietoa näiden henkilöiden määristä ja työllisyydestä ei juurikaan ole tai se on hyvin hajanaista, eri lähteistä koostuvaa.
- Tietoa toimintarajoitteista kerätään väestötutkimusten, erillisselvitysten ja hallinnollisten rekisterien avulla. Väestötutkimusten kautta saadaan tietoa subjektiivisesta toimintarajoitteisuuden kokemuksesta.
- Ilman ajantasaista ja pitkäikäistä tilastotietoa, ei voida tietää, mihin suuntaan kyseisen ryhmän työllisyys on kehittynyt ja onko työllisyyttä tukevat toimenpiteet olleet vaikuttavia.
- YK:n vammaisyleissopimuksen 34 artikla velvoittaa maat kokoamaan asianmukaista tietoa, muun muassa tilasto- ja tutkimustietoa. Sopimuksen artikla 27 säätelee vammaisten henkilöiden oikeudesta tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Tällä hetkellä saatavissa oleva data

- Työnvälitystilaston kautta saadaan rekisteritietoja pitkäaikaissairaista sekä vammaisista työttömistä työnhakijoista, mutta data antaa ilmiöstä kuitenkin hyvin rajatun kuvan.
- Työvoimatutkimuksen lisätutkimuksessa selvitettiin osatyökykyisten määriä vuonna 2011, mutta kyseessä oli vain ad hoc -tutkimus.
- EU-tasolla tietoa toimintakyvyn rajoitteista ja työllisyydestä on kerätty EU:n SILC-datan kautta.
- THL:n Terve Suomi -tutkimukset.
- Vuonna 2022 työvoimatutkimukseen lisättiin kysymys toimintakykyrajoitteisuudesta sekä omasta terveydestä.

Osatyökykyisyys, vammaisuus ja toimintakykyrajoitteisuus käsitteinä sekä niiden mittaaminen

- YK:n Vammaisyleissopimuksen englanninkielisessä versiossa käytetään termiä ”**persons with disabilities**”. Se kääntyy suomeksi ”vammat henkilöt”, mutta ”disability” tarkoittaa vammaisuuden lisäksi myös toimintarajoitteisuutta. Tällöin ”persons with disability” ei yksinään tarkoita ”vammatia henkilöitä” vaan myös henkilöitä, joilla on toimintakyvyn rajoitteita. (mm. Nurmi-Koikkalainen 2017.)
- Suomessa harvemmin käytetään termiä ”toimintarajoitteiset henkilöt”, vaan puhutaan yleisemmin vammaisista ja osatyökykyisistä henkilöistä. Osatyökykyisyys ja toimintakykyrajoitteisuus eivät kuitenkaan ole synonyymejä.
- Toimintarajoitteisuudella tarkoitetaan usein yksilön rajoitteita arjen toiminnoissa, jotka johtuvat esimerkiksi sairaudesta tai vammasta. Toimintaa tarkastellaan suhteessa ympäristöön ja päivittäisiin tehtäviin – ei kuitenkaan suoraan esimerkiksi työhön. Osatyökykyisyys taas puolestaan viittaa tilanteeseen, jossa henkilön kyky tehdä työtä on osittain alentunut.
- Kaikki käsitteet ovat suhdekäsitteitä eli kyse ei ole henkilön omasta ominaisuudesta, vaan koostuu niistä esteistä ja rajoitteista, jotka syntyvät suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

Toimintakykyrajoitteisuuden mittaaminen

- Global Activity Limitation Indicator eli **GALI-mittari** on eurooppalaisissa väestötutkimuksissa ja terveiden elinvuosien laskemisessa käytetty mittari.
 - I) Rajoittaako jokin terveysongelma sinua toimissa, joita ihmiset tavallisesti tekevät?, jossa vastausvaihtoehtoina esitetään 1) rajoittaa vakavasti 2) rajoittaa, mutta ei vakavasti 3) ei rajoita lainkaan, sekä kysymykseen II) Onko rajoituksia ollut vähintään kuuden viime kuukauden ajan?, jossa vastausvaihtoehtoina esitetään 1) kyllä 2) ei.
- International classification of functioning, disability and health eli **ICF** perustuu biopsykososiaaliseen malliin. ICF kuvaa yksilön toimintakykyä kokonaisvaltaisesti dynaamisena tilana, joka koostuu terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta. IFC-luokitus on osa Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälistä luokitusperhettä.

Tutkimus	Toteuttaja	Aika	Ikäraja	Kysymys	Otos	Tulos
Työvoimatutkimuksen erillisosa <i>Työllisyys ja työkyky</i>	Tilastokeskus	2011	15-64	Terveysongelmaksi määriteltiin vaiva tai sairaus, joka on kestänyt vähintään kuusi kuukautta tai on toistuva. Lisäksi kysyttiin aiheutuuko niistä eräitä työrajoitteita ja onko työpaikalla tehty erityisjärjestelyjä työnteon helpottamiseksi.	Koko väestöä edustava otos, 18 000 haastattelua pysyvästi maassa asuville	1,9 milj. työikäisellä on terveysongelma ja 18 % eli 600 000 hlö rajoitti työntekoa.
Terveys 2011 -tutkimus	THL	2011	29-64	Washington Group on Disability	Väestöä edustava otos (N=5 903)	13 % rajoite eli 400 000 toimintarajoitteista henkilöä.
Terve Suomi -tutkimus	THL	2022-2023	20- 75+	Global Activity Limitation Indicator (GALI)	Manner-Suomessa asuva väestö (N=28 153)	1,5 milj. aikuisella toimintarajoite, 275 000 arvioi toimintarajoitteensa olevan vakava-asteinen
Elinolotilasto	Tilastokeskus	2022	16-	Washington Group on Disability	Otoshenkilö tai kotitalous, Tiedonkeruuvuonna 2021 otoskoko 13 023 kotitaloutta	Toimintarajoitteisia oli noin 580 000 henkilöä. 12,9 % kaikista 16 vuotta täyttäneistä kotitalousväestöön kuuluvista henkilöistä koki vakavia toimintarajoitteita.
Työvoimatutkimus 2024	Tilastokeskus	2024	15-64	Global Activity Limitation Indicator (GALI)	Suomessa vakinaisesti asuva, kuukausittain haastatellaan noin 12 000	930 000 eli 27 % väestöstä toimintarajoite

Ajatuksia

- Toimintakyky on monimutkainen ja moniulotteinen ilmiö. Väestötutkimukseen valittu toimintarajoitteiden operationalisointi – miten mitataan ja luokitellaan – on aivan keskeinen havaittuun toimintarajoitteiden yleisyyteen vaikuttava tekijä.
- Esimerkiksi Suomi on jo pitkään ollut kärjessä toimintakykyrajoitteiden yleisyydessä. Erot maiden välillä ovat huomattavan suuria vaihdellen noin 7 prosentista 30 prosenttiin.
- Kiinnostavaa on, että korkean tulostason maissa toimintakykyrajoitteet ovat yleisempiä kuin matala- ja keskitulon maissa.
- Suhdekäsite, mitä itse asiassa mitataan? Kieli ja kulttuurinen kehys vaikuttavat siihen, miten ihmiset ymmärtävät toimintakykyrajoitteisuuden ja miten he vastaavat kyselyihin.

Ajatuksia

- Vaikka tilastot kertovat toimintakykyrajoitteisten henkilöiden määrästä, ne eivät kerro sitä, vaikuttaako toimintarajoite työn tekemiseen.
- Gali-mittari ei kerro sitä, onko toimintarajoite fyysinen, kognitiivinen vai sosiaalinen. Tämä on erityisen haastavaa varsinkin siitä näkökulmasta, jos tietoja haluttaisiin käyttää työpolitiikan toimenpiteiden suunniteluun. Tiedetään esimerkiksi, että mielenterveysongelmista kärsivät tarvitsevat erilaisia työllistymistä tukevia toimenpiteitä verrattuna muihin toimintarajoitteisiin.
- Toimintakykyrajoitteisuus on kompleksinen prosessi, ei pysyvä olotila. Lisäksi se on yhteydessä ympäristöön (fyysinen, kulttuurinen ja lainsäädännöllinen) ja heijastelee sen negatiivisia vaikutuksia osallisuuteen.

Lopuksi

- Seuraava askel olisi, että työvoimatutkimukseen yhdistettäisiin rekisteritietoja (Tilastokeskus, TEM, ETK, Kela, THL). Mukaan myös Terve Suomi –tutkimuksen data.
- Kehitetään menetelmiä ja rakenteita tiedon systemaattiseen tuottamiseen ja seurantaan, jotta toimintakyvyn ja työllisyyden välistä yhteyttä voidaan jatkossa arvioida entistä kattavammin ja luotettavammin.

Kiitos

Marianne.keyrilainen@gov.fi

Palkkatyö parasta sosiaaliturvaa?

Työmarkkinoiden muutosten, työvoiman käytön ja sosiaalipoliittisten ratkaisujen vaikutukset työssäkäyvien köyhyysriskiin Suomessa

12.12.2025

Tampereen yliopisto

Työmarkkinoiden reunamilla

Lauri Friman, Rony Kaiskola, Piritta Kangas, Katariina Laitakari & Laura Rinkineva

Kun työ ei elätä – Työssäkävien köyhyys on myös suomalainen ilmiö

Suuria voittoja tahkoavat firmat eivät aina maksa työntekijöilleen kunnon palkkoja. Valtion on tultava apuun, jotta työntekijöillä olisi ruokaa ja heidän lapsillaan vaatteita. Prosessi on varainsiirtoa valtiolta pörssiyhtiöille.

Voima, 16.12.2021

YHTEISKUNTA | 20.4.2022

Palkkaköyhyys tulee Suomelle kalliiksi:

Pauliina käy työssä, venyy ja joustaa mutta on silti köyhä

Motiivi, 20.4.2022

Orpon virka-asunnon eteen muodostui ”leipäjono”: ”Petteri tuu ikkunaan, täällä huutaa köyhät”

Mielenosoitukset | Mielenosoitukseen osallistui runsaasti nuoria. Paikan päällä oli noin 300 ihmistä. Helsingin Sanomat, 16.4.2025

Työ on parasta sosiaaliturvaa

Mielipide

16.12.2020 01:00

Kolumni
Petteri Orpo

Petteri Orpo, 16.12.2020

Hallitus kiristää toimeentulotukea, uusi esitys vaikeuttaa alanvaihtoa

Etuudet | Toimeentulotuen saamiseen tulee uusia ehtoja. Tuen määrää myös leikataan.

Helsingin Sanomat, 22.9.2025

Työmarkkinat

Utu Hopiavuori käy kokopäivätöissä, mutta laskujen jälkeen käteen jää 250 euroa kuussa – tässä syyt, miksi työssäkävien köyhyys yleistyy

Hintojen nousu on tehnyt monen pienellä palkalla elävän elämästä vaikeaa.

Yle uutiset, 4.2.2023

Kun työ ei kukista köyhyyttä – palkka ei aina riitä elämiseen

KATSAUS

PALKKA

TOIMEENTULO

Palkalla pitäisi tulla toimeen, mutta yhä useampi eurooppalainen joutuu toteamaan, ettei näin ole. Suomessakin on arviolta 60 000 työssäkävää köyhää. Monen palkka ei riitä edes minimielinkustannuksiin.

2.9.2019

Tekijä, 2.9.2019

Työssäkäyvien köyhyys Suomessa

- Arviolta n. **100 000** työssäkäyvällä Suomessa suuria vaikeuksia tulla toimeen palkallaan. Yli **61 000** työntekijän tulot niin pienet, että he elävät tulonsiirroista huolimatta köyhyysrajan alapuolella. (SAK 2024)
- Työssäkäyvien köyhyys: palkka tai tulot yrittäjyydestä jäävät alle mediaanitulojen kuuden kuukauden aikana --> kyse pidempiaikaisesta tilanteesta
 - Tilastokeskuksen pienituloisuuden määritelmä köyhyiden mittarina: *Kotitalous on pienituloinen, jos sen tulot jäävät alle 60 prosenttiin kansallisista mediaanituloista.*
 - Eurostat: *henkilö on työssäkäyvä köyhä, jos hän ollut vähintään kuusi kuukautta osa-aikainen työntekijä, kokoaikainen työntekijä tai yrittäjä ja hänen tulonsa on alle 60 prosenttia ekvivalentista mediaanitulosta.*
- Riski erityisesti nuorilla, yksinhuoltajilla (erityisesti naisilla), maahanmuuttajilla, itsensä työllistäjillä ja matalasti koulutetuilla (erityisesti miehillä) sekä epätyypillisissä työsuhteissa olevilla
- Ilmiön taustalla mm. prekaarin työn yleistyminen jälkiteollisessa yhteiskunnassa ja perherakenteiden muutos: poikkeama kahden ansaitsijan kotitaloudesta lisää köyhyysriskiä
- Työn ja toimeentulon epävarmuus uuvuttaa ja lisää näköalattomuutta sekä monilla elämän osa-alueilla koettua huono-osaisuutta

Työssäkäyvien köyhyys prekaareihin työmarkkinoihin liittyvänä ilmiönä

- Prekarisaatio tarkoittaa muutosta pysyvistä kokopäivätoista yhdellä työnantajalla kohti epävarmempia työuria, epätyypillisissä joustavissa työsuhteissa, usein matalalla palkalla. Prekaari asema voi olla myös subjektiivinen kokemus työn epävarmuudesta.
- Suomessa 1/3 työvoimasta prekaareissa työsuhteissa. Tämä on n. 800 000 henkilöä. Heistä arviolta 1/2 heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai pienituloisia.
- Prekaarissa työmarkkina-asemassa ja matalapalkkatöissä olevat voivat tarvita sosiaaliturvaa nostamaan heidät köyhyysrajan yläpuolelle
 - tukien saaminen koetaan kuitenkin osittain vaikeaselkoiseksi ja/tai leimaavaksi
- Sosiaaliturvajärjestelmä on luotu teolliseen hyvinvointivaltioon, sen sovittamisessa yhteen jälkiteollisten työmarkkinoiden kanssa on haasteita
- Prekarisaatioon kytkeytyviä ilmiöitä jälkiteollisilla työvoimamarkkinoilla:
 - Työmarkkinoiden heterogenisoituminen
 - Työvoiman polarisaatio
 - Työvoiman segmentoituminen
- Ammattiliitoilla on merkittävä rooli työntekijöiden oikeuksien puolustajana, palkkaerojen kaventamisessa ja työssäkäyvien köyhyysriskin ehkäisemisessä. Prekaarissa työmarkkina-asemassa olevien ihmisten asemat ovat moninaiset ja haastaa myös liittojen toimintaa.

Hallitusohjelman ennustetut vaikutukset työssäkäyvien köyhyysriskiin

- Tarkastelemme Orpon hallitusohjelman mukaisia keskeisiin sosiaaliturvaan sekä työvoima- ja työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin liittyviä muutoksia työssäkäyvien köyhyysriskin ja subjektiivisen prekaariuden näkökulmasta.
 - Keskitymme erityisesti työntekijäasemassa oleviin, emme niinkään yrittäjiin ja itsensätyöllistäjiin.
- Ennustamme kirjallisuuskatsaukseen perustuen hallitusohjelman mukaisten muutosten vaikutusta työssäkäyvien köyhyysriskiin Suomessa.
 - Arvioimme tutkimuskirjallisuuteen pohjautuvan ymmärryksemme ja kirjallisuudesta esiin nousevien teemojen pohjalta hallituksen politiikkatoimien vaikutusta työssäkäyvien köyhyysriskiin ja työntekijöiden asemaan työmarkkinoiden reunamilla.

Työmarkkinapolitiikka	Vaihe	Ennustettu vaikutus työntekijän asemaan ja köyhyysriskiin
Työtaisteluoikeuksien rajoittaminen	toteutettu	
Paikallisen sopimisen mahdollisuuksien lisääminen	toteutettu	
Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen	toteutettu	
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen	suunnitelma	
Työvoiman käyttö	Vaihe	Ennustettu vaikutus työntekijän asemaan ja köyhyysriskiin
Irtisanomisperusteiden muuttaminen irtisanomista helpottavaksi	suunnitelma	
Määräaikaisuuden syyperusteen osittainen vapautus	suunnitelma	
Lomautusten varoitusajan lyhentäminen	suunnitelma	
Muutosneuvottelujen vähimmäisaikojen puolittaminen	toteutettu	
Takaisinottoveltollisuuden rajoittaminen suuriin yrityksiin	suunnitelma	

Sosiaalipolitiikka (erilaiset tuet)	Vaihe	Ennustettu vaikutus työntekijän asemaan ja köyhyysriskiin
Asumistuen suojaosuuden poisto ja omavastuun nosto	toteutettu	
Ansiopäivärahan suojaosuuden poisto	toteutettu	
Ansiopäivärahan lapsikorotuksen poisto	toteutettu	
Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen suojaosuuksien poisto	toteutettu	
Toimeentulotuen ehdollisuus, sanktiointi ja ansiotulovähennyksen poisto	suunnitelma	
Lapsilisien korotukset	toteutettu	
Työtulovähennyksen lapsikorotusten korotukset	suunnitelma	
(korvaukset, verot ja veroluonteiset maksut)		
Ansiotuloveron muutokset	päätetty	
Arvonlisäverotuksen laskeminen 14 %:n veroluokassa	päätetty	
Kilometrikorvaus oman auton käytöstä (työmatkat)	päätetty	
Työttömyyseläkemaksun (Tyel) muutokset	suunnitelma	
Työttömyysvakuutusmaksun muutokset	suunnitelma	

Lopuksi

- Tulonsiirroilla ja työmarkkinapolitiikalla on ollut tärkeää työssäkäyvien köyhyyttä vähentävä vaikutus.
 - Näkemyksemme mukaan edellä kuvatut toimet lisäävät riskiä työssäkäyvien köyhyyden kasvulle. Toimien yhteisvaikutukset uhkaavat kasaantua jo ennestään heikossa asemassa oleville ihmisille.
- Toimien kasaantuminen voi lisätä kokemusta subjektiivisesta prekaariudesta
 - Irtisanomissuojan heikentäminen
 - Ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen
 - Suojaosien poisto
 - Aikuiskoulutuksen lakkauttaminen
 - Voimakkaasti sanktioitu aktivointimalli aiheuttaa sanktioiden kasaantumisen heikossa työmarkkina-asemassa oleville

Pohdinta

- Lähtökohtana tulisi olla se, että työllä tulisi toimeen ilman toimeentulon turvaamista tuilla. Ei ole moraalisesti oikein eikä sosiaaliturvajärjestelmän kannalta kestävää, ettei työllä elä.
- Jatkossa tulisi huomioida pätkätöiden ja sosiaaliturvan sujuvampi ja selkeämpi yhteensovittaminen siten, ettei tarvitse pelätä katkoja toimeentulossa ja että ansiotuloja täydentävän sosiaaliturvan hakeminen olisi selkeää.
- Hallitus on antanut 22.9.2025 eduskunnalle esityksen yleistuen säätämiseksi (HE 112/2025). Yleistuki olisi työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki, jota maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi. Toteutuessaan yleistuki helpottaisi byrokratialoukussa olevien yksilöiden tilannetta selkeyttäen monimutkaista ja hankalasti hahmotettavaa tukikokonaisuutta.
 - Tukea maksettaisiin työttömälle työnhakijalle, jolla ei olisi oikeutta ansiopäivärahaan tai joka olisi jo saanut enimmäisajan sitä. Tuki olisi tarvehankintainen työttömän työnhakijan etuus, jonka täysimääräinen määrä olisi ansiopäivärahan perusosan suuruinen. Tuki koostuisi elämiseen tarkoitettusta perusosasta, asumiseen tarkoitettusta asumisosasta ja viimesijaiseksi turvaksi tarkoitettusta harkinnanvaraisesta osasta. Tuen määrä tulee laskemaan mahdollisimman lineaarisesti työtulojen noustessa. Tämä helpottaa tulojen ennakoitavuutta.
- Tuemme Seon (2021) näkemystä siitä, että työmarkkinoiden prekarisoituessa ammattiliittojen tulisi huomioida paremmin myös prekaarissa asemassa olevia yksilöitä.
- Kasvattavatko uudistukset työmarkkinoiden polarisaatiota? Onko prekaarissa asemassa olevien työntekijöiden entistä vaikeampi parantaa asemaansa työmarkkinoilla? Onko palkkatyö parasta sosiaaliturvaa?

Lähteet

Artikkelit:

- Helle, V., & Ikonen, H.-M. (2024). Pienituloiseen työhön liittyvät arkielämän huolet ja osallisuus 2000-luvun maaseudulla . *Maaseutututkimus*, 32(2), 45–67. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.148206>
- Jakonen, Mikko & Säilävaara, Jenny & Ikonen Hanna-Mari (2023) ""Eipä tästä käteen jää juuri yhtään mitään, kun toisesta päästä leikataan heti": Työssäkävien köyhien kokemuksia prekaarista työstä ja sosiaaliturvasta 2000-luvun Suomessa". Työväentutkimus Vuosi kirja 37: 6–27. <https://doi.org/10.37456/tvt.131469>
- Palviainen, H. (2018). Työssäkävien köyhyys Suomessa 1990-2010. Kansantaloudellinen aikakauskirja 114(5), 495-512. [KAK_4_2018_WEB-9-26.pdf](https://doi.org/10.37456/tvt.131469)
- Seo, H. (2021). 'Dual' labour market? Patterns of segmentation in European labour markets and the varieties of precariousness. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 27(4), 485–503. <https://doi.org/10.1177/10242589211061070>
- Sippola, M. (2025). Työn kahdet markkinat. *Työelämän Tutkimus (Verkkoaineisto)* 23(2), 290–301. <https://doi.org/10.37455/tt.162669>

Muut lähteet:

- Taulukoiden tiedot: Eduskunta, Valtioneuvosto, Työ ja elinkeinoministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Verohallinto, Kansaneläkelaitos, Veronmaksajain Keskusliitto, Eläketurvakeskus, Elinkeinoelämän Keskusliitto, Tilastokeskus, A-Kassa
- Alasoini, T., Joensuu M., Juvonen-Posti P., Järnefelt N., Riekhoff A., Toivio P. & Turunen J. (2022). Työelämän ja työmarkkinoiden muutos. Haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8671-8>
- Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi: HE 112/2025 vp
- Kela. 2024. "Parhaan kuvan köyhyydestä saa yhdistämällä eri mittareita". <https://tietotarjotin.fi/uutinen/1114964/parhaan-kuvan-koyhyydesta-saa-yhdistamalla-eri-mittareita>
- Lehtokari, R. & Löytömäki, S. (16.4.2025). Orpon virka-asunnon eteen muodostui "leipäjono": "Petteri tuu ikkunaan, täällä huutaa köyhät". Helsingin Sanomat. Saatavilla 5.12.2025 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011174559.html>
- Leppä, A. (20.4.2022). Pauliina käy työssä, venyy ja joustaa mutta on silti köyhä. Motiivi. Saatavilla 5.12.2025 <https://motiivilehti.fi/lehti/artikkeli/palkkakoyhyys-tulee-suomelle-kalliksi-pauliina-kay-tyossa-venyy-ja-joustaa-mutta-on-silti-koyha/>
- Martikainen, A. (4.2.2023). Utu Hopiavuori käy kokopäivätyössä, mutta laskujen jälkeen käteen jää 250 euroa kuussa – tässä syyt, miksi työssäkävien köyhyys yleistyy. Yle Uutiset. Saatavilla 5.12.2025 <https://yle.fi/a/74-20015568>
- Orpo, P. (16.12.2020). Työ on parasta sosiaaliturvaa. Kansallinen Kokoomus. Saatavilla 5.12.2025 <https://www.petteriorpo.fi/tyo-on-parasta-sosiaaliturvaa/>
- Paananen, V. (22.9.2025). Hallitus kiristää toimeentulotukea, uusi esitys vaikeuttaa alanvaihtoa. Helsingin Sanomat. Saatavilla 5.12.2025 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011510605.html>
- SAK. 2024. "Työssä käyvien köyhien määrä uhkaa kasvaa kymmenillä tuhansilla". <https://www.sak.fi/ajankohtaista/uutiset/tyossa-kayvien-koyhien-maara-uhkaa-kasvaa-kymmenilla-tuhansilla/>
- Simes, I. (16.12.2021). Kun työ ei elätä – Työssäkävien köyhyys on myös suomalainen ilmiö. Voima 10/2021. Saatavilla 5.12.2025 <https://voima.fi/artikkeli/2021/kun-tyo-ei-elata-tyossakayvien-koyhyys-on-myo-suomalainen-ilmio/>
- Suorsa, B. (2.9.2019). Kun työ ei kukista köyhyyttä – palkka ei aina riitä elämiseen. Tekijä. Saatavilla 5.12.2025 <https://tekijalehti.fi/2019/09/02/kun-tyo-ei-kukista-koyhytta-palkka-ei-aina-riita-elamiseen/>
- Valtioneuvosto (2023). Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Työtakuu

Työmarkkinoiden reunamilla

Seminaari

Tampereen yliopisto

12.12.2025

Työtakuu

- Jälkikeynesiläisten taloustutkijoiden käsite
- Hyvässäkin työllisyystilanteessa on vaikeasti työllistyviä, jotka eivät löydä työpaikkaa
- Julkinen hallinto järjestää palkallisen työllistymisen
- Vähäisen ammattitaidon edellyttämiä tehtäviä
- Maksetaan minimipalkka, joka ei vääristä työmarkkinoita

Lex Leppänen

- Pitkä askel kohti työtakuuta oli vuoden 1988 työllisyyslaki
- *17 § ... Alle 20-vuotiaalle nuorelle ... kolmen kuukauden kuluessa ... kunnan ... järjestettävä työssäkäyntialueella työ- tai harjoittelupaikka kuuden kuukauden ajaksi*
- *18 § ... työttömänä 12 kuukautta ... on työvoimaviranomaisten pyrittävä ohjaamaan työnhakija koulutukseen tai työllistämään hänet ...*
- Lain tuloksena pitkäaikaistyöttömyys poistui (alimmillaan alle 3 000) – siihen vaikutti myös suhdannetilanne ja eläkkeelle pääsyn varhennus
- Kunnat pääosin hoitivat työllistymisen ja valtio maksoi
- Pykälät kumottiin lamassa 1992
- Hyvää tutkimusta lain toteutuksesta ja tuloksista ei löydy (?)

Paltamon täystyöllisyyskokeilu

- Paltamossa toteutettiin työtakuu vuosina 2009 – 2013
- Kaikki halukkaat työttömät Paltamossa saivat töitä
- Työttömyys laski 18 %:sta 4 %:iin – työttömäksi jääneillä oli hyvä syy
- Kaikille maksettiin TES-palkka
- Yksi luukku: työnvälitys, terveydenhoito, kuntoutus, sosiaalitoimi

Työnhakuklubi

- 7-21 päivän jakso yksilöllisten tarpeiden mukaan
- Kartoitetaan yksilölliset valmiudet ja tavoitteet
- Määritellään työtehtävä, palkka, työehtosopimus ja työelämän perusteet

Kokeilun työpaikat

- **Työvoimatalo (työpaja):** alihankinnat, remontointi, entisöinti, tekstiilityöt, ruoanvalmistus, kierrätys ...
- **Järjestöt:** kiinteistönhuolto, metsästyskartat, kylätalon huolto, kirpputori... (työvoiman vuokraus, kansalaistyö)
- **Paltamon ja ympäristön kunnat:** kiinteistön ja ympäristön huolto, kirjasto, toimisto, kouluavustus ... (työvoiman vuokraus)
- **Yritykset:** kotihoiva, maatalous, kauppa, alihankinta, ilmastointi, golf-kentän hoito ... (työvoiman vuokraus)
- **Yksityiset:** tekstiilityöt, puiden pilkkominen, kiinteistön hoito, ulkoiluttaminen ... (toimeksiannot, työvoiman vuokraus)

Työnantajapaketit yrityksille

- Pitkäkestoinen työ (vuokratyösopimus)
- Lyhytaikainen työ (vuokratyö tai ostopalveluna)
- Perehdyttävä työllistäminen, työnäyttö, valmentava työ (1 kk maksuton, jatko sopimuksen mukaan)

Hallinto, työkunto ja terveys

- 400 työllistettyä, joista työvoimatalossa 300 (Paltamossa oli 4000 asukasta)
- Kokeilua toteutti 18 toimihenkilöä
- Lääkärin arvio kokeiluun tulleista: 1/3 avoimille, 1/3 kuntoutukseen, 1/3 suojatyöhön tai eläkkeelle
- Vapaaehtoista (silti karenssin pelossa?)
- Hyvät terveydenhoitopalvelut (kallis ja tärkeä)
- Oma kuntoutusmalli (toimi hyvin alkuhankaluuksien jälkeen)
- Päihdeongelma tuli kylän raiteilta taloon

Talous 2009 - 2013

- Kokeilun kustannukset 14 milj. €
- Julkisen sektorin säästöt ja tuotot olivat 10 milj. €
- Nettokustannus julkiselle sektorille = 4 milj. €
- Yhden työvuoden nettokustannus julkiselle taloudelle 4000 €
- Sama kuin palkkatuen nettokustannus

Toteutuksen arviointia

- Työtehtävien hankkiminen oli suurin ongelma - korkean työttömyyden maaseutukunta Kainuussa
- Taloon juuttuminen oli ongelma:
 - ei helposti lähdetty avoimille työmarkkinoille
 - opiskelemaan lähtö alensi tuloja
- Kilpailun vääristyminen?
- Ohjaus ja valmentaminen tärkeää – ei toiminut hyvin
- Kuntoutus tärkeää – toimi
- Oppisopimus ei toiminut ollenkaan – merkittävä ongelma
- Paransi osallistujien elämän laatua – pari vihaista

Johtopäätöksiä

- Paras lääke työmarkkinoiden reunoilla on palkkaaminen työhön?
- Työtehtävien etsiminen yhteistyössä yritysten, julkisen hallinnon ja järjestöjen kanssa on ytimessä
- Vaatii korkean tason ohjausta ja kuntoutusta
- Edistää työvoiman tarjontaa – työttömien työkyky parani
- Jos kokeilu esti yhden tai kahden nuoren syrjäytymisen, hanke paransi julkista taloutta – todennäköisesti muutoinkin
- Jos halutaan edetä työtakuun suuntaan, olisi hyvä jatkaa uusien kokeiluin

**KIITOS
OSALLISTUMISESTA!**